
Monumentul colonizării populației germane și al deportării ei în Rusia și în Bărăgan*

*după o idee și în interpretarea lui Walter Niklos

Forța simbolică a monumentului

Coloniștilor li s-a repartizat pământ

și ei primeau materiale de construcție pentru ridicarea primelor locuri de cazare. Forma pătrată gri reprezintă acest fapt.

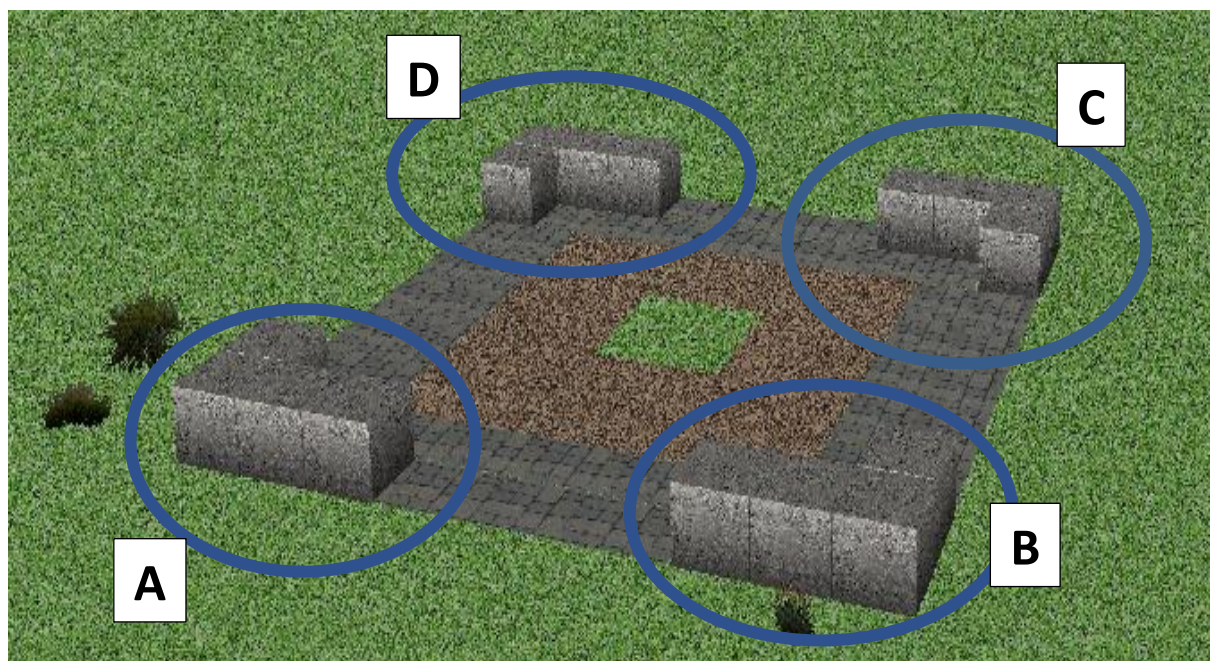

Când au sosit primii coloniști germani în vara anului **1724** în zona Periam, ei nu erau deloc entuziasmați. Pământul din lunca Mureșului era plin de mărăciniș, păduri și mlaștini.

Primii coloniști trebuiau să pună mâna imediat, să defrișeze, deoarece trebuiau să-și ridice un adăpost, să înceapă deștelenirea pământului, să construiască canale de drenaj și multe altele pentru a putea cultiva pământul. Pentru a rezista aici, era nevoie de hărnicie nemăsurată și de o forță de rezistență înversunată. Eforturi fizice din cele mai dure, dar mai ales febra de baltă/malaria au făcut nenumărate victime umane. Nu trecea mult timp și Banatul era considerat „mormântul germanilor”. „Primul val de coloniști s-a confruntat cu moartea, al doilea cu mizeria, abia al treilea val consuma pâinea” a devenit una din expresiile volante cele mai cunoscute în Banat. Și totuși, o mare parte a coloniștilor a rezistat în ciuda numeroaselor impedimente și s-a impus. Țăranii au fost de la începutul colonizării până în anul 1774 „țărani liberi, direct tributari împăratului”, fără ca să fie proprietarii pământului, pe care-l lucrau. Abia în acest an, împărăteasa Maria Theresia s-a declarat disponibilă, ca pământul, care-i aparținea ei, să fie împărțit coloniștilor ca și proprietate și cu aceasta să se și asigure cu aceasta caracterul de ereditabilitate.

Locurile de așezare

Cele patru colțuri (ordinea succesivă este aleatorie), care încadrează suprafața, simbolizează locurile de așezare, care au fost create în decursul secolelor de populația periamoșeană. Ele închid cercul dezvoltării comunei noastre de la începuturi până astăzi.

Primul colț (A) este primul lăcaș de colonizare în lunca Mureșului. A fost sfârșit de iunie, început de iulie 1724, când la Periam au sosit primii coloniști germani. Ei erau emigranți din Palatin și Lorena, dar erau în primul rând familii, care veneau din regiunea Trier. Călătoria pe pământ și pe apă se pare că a durat cel puțin opt săptămâni, iar în măsura, în care se apropiau de destinație și coborau pe Dunăre, ținutul devenea tot mai părăsit și mai pustiu. Imaginea, care s-a oferit coloniștilor la sosirea lor, nu a fost deloc plăcută. Istoricul Ludwig Baroti (Grünn) a reconstruit în monografia lui apărută în anul 1889 starea de atunci a localității sale natale: „A fost un sat cu populație rară și se afla deasupra Arancăi. Ținutul era destul de sălbătic și prezenta numai urme minime de hărnicie umană. De jur împrejur se vedeau numai lăstăriș și măraciniș, care se întindeau până la Aranca și dealungul malului Mureșului până la Felnac. ...Drumul șerpuia printre mlaștini întinse. Căruțașul trebuia să cunoască foarte bine drumul, ca să nu ajungă chiar el însuși ziua în amiaza mare în mlaștină. “ Periamul străvechi, inițial se afla în lunca Mureșului, la cam un kilometru înainte de ridicătura, pe care stă satul nostru astăzi. Capela Maria Ajutătoarea Creștinilor în viile vechi (zona zootehniei) a marcat încă și în primii ani postbelici locația primului sat. Capela a căzut victimă comasării socialiste a câmpului. Câteva resturi de zid precum și tufișuri în mijlocul ogorului ne schițează locul inițial al construcției. Cu aceasta noi am pierdut un punct de referință plin de atmosferă cu Periamul vechi.

Colțul al doilea (B) marchează amplasarea de astăzi a comunei Periam. În jurul anului 1760 autoritatea de stat a hotărât mutarea populației. Inundațiile frecvente țineau satul sub o

permanentă amenințare. Cronica ne relatează despre zece inundații în primele două decenii de la colonizare. În ciuda faptului, că Mureșul a fost îndiguit (începând din 1749), satul din câmpia Arancăi în continuare a rămas periclitat, astfel încât mutarea lui pe o terasă mai înaltă părea să fie soluția cea mai bună. Mutarea s-a petrecut dealungul mai multor ani și se pare că a fost finalizată în jurul anului 1765. Părăsirea satului vechi probabil că a fost făcută cu multă durere în suflet la cei mai mulți, care trebuiau să se învingă pe sine să-și părăsească casa pe care abia o construiseră, și mulți numai foarte greu s-au obișnuit cu gândul. Dar mai decisivă a fost ideea protecției față de apă decât melancolia bătrânilor. Și astfel, comuna noastră natală Periam a renăscut ca nouă la patruzeci de ani după colonizare. Iar când împăratul Iosif al Doilea în anul 1786 a trecut prin Periam cu ocazia vizitei sale în Banat, satul trebuie să fi arătat deja destul de bine. În jurnalul său de călătorie, împăratul a făcut observații pozitive despre localitate. Satul era în expansiune. În anul 1789 se numărau 1628 de locuitori.

Colțul al treilea (C) reprezintă cartierul Haulik. Comuna creștea și cu ea și numărul de locuitori. În data de 30 noiembrie 1845 s-a stabilit într-un contract întemeierea unei noi așezări. Noua localitate urma să poarte după numele episcopului de Agram/Zagreb de atunci, Georg Haulik, denumirea de Haulikfalva/deci satul Haulik/Haulikdorf. Deja în martie 1846 alocarea terenurilor de casă a fost încheiată și s-a început cu construcția caselor. Locuitorii comunei au fost obligați, să ridice și o clădire a școlii. Astfel, deja în anul 1853 s-a înființat școala din Haulik. În Haulik s-a predat băieților și fetelor în comun. La doi ani după întemeierea satului Haulik, în anul 1847, s-a pus piatra de temelie a noii biserici din Haulik în centrul comunei. Finalizarea ei s-a amânat din cauza revoluției din 1848, motiv pentru care sfințirea bisericii s-a efectuat abia în 20 aprilie 1856. Impunătoare este cupola uriașă a bisericii, a cărei cavitate a fost împodobită în anul 1855 cu fresce valoroase.

Cu colțul al patrulea (D) comuna se completează cu „Satul Nou” la acea mărime, pe care o cunoaștem și astăzi, după 300 de ani. În această parte a Periamului s-a început în anul 1945 (reforma agrară) din partea autorităților cu așezarea de coloniști, după ce foarte mulți șvabi s-au refugiat în fața Armatei Roșii. Noii coloniști veneau conform datelor deținute de Biserica Ortodoxă din sat în șase grupuri: din Valea Timocului („timocenii”), din Dobrogea („dobrogenii”) (printre care mulți arumâni, dar și dislocați din Cadrilater, partea sudică a Dobrogei, care între anii 1913-1940 a făcut parte din România, ca să revină în urma unui convenții germano-bulgare din nou bulgarilor), din regiunile Hunedoara/Alba („hunedoreni”), Turda/Cluj („turdanii”), Bihor („bihoreni”) și din Moldova („moldovenii”). Dar erau și foarte mulți coloniști basarabeni, care s-au refugiat de Armata Roșie (1944).

Monumentul

Centrul acestei comunități de viață este nucleul, rodul muncii, germinat în pământ roditor prin voința, curajul și credința oamenilor, care în ciuda multelor lovituri ale sortii niciodată nu au pierdut curajul, oameni din multe generații, de la colonizare până astăzi.

Șvabii bănățeni în mare parte au emigrat în Germania datorită evenimentelor politice de la sfârșitul secolului al 20-lea. Prin revoluția din anul 1989 România a redevenit o țară liberă, democrată. Împreună cu locuitorii germani rămași, locuitorii români de astăzi, dar și minoritățile ca maghiarii, sârbii, croații etc. au consolidat o prietenie, trăind pe viu și celebrând în comun conexiunile personale și apartenența la patrie și comunitate. Monumentul se compune din blocuri de granit, fiecare cu dimensiunile 50x50x50 cm, cioplite din piatră naturală (granit negru), cu suprafața șlefuită, muchiile teșite. În duritatea pietrei se află puterea și tenacitatea strămoșilor de-a nu renuța niciodată, iar după lovituri ale sortii să reia totul de la capăt. Așezate într-o anumită ordine unul lângă celălalt sau unul peste celălalt, blocurile reflectă istoria precum urmează:

- **Fundația** este nivelul de jos și reprezintă secolul al 18-lea.
- Nivelul al doilea reprezintă secolul al 19-lea, **progresul**, și conține dezvoltarea agricolă, cea meșteșugărească și spirituală.
- Nivelul al treilea reprezintă secolul 20, simbolizează apariția industriei, dezvoltarea culturii și artei, dar și **declinul** datorită celor două războaie mondiale și a urmărilor lor.
- Peste toate acestea se așează un laț, ca urmare a **exodului** aproape în întregime a populației germane, simbolizat prin cadrul din metal inoxidabil, care nu mai poartă altceva decât numele localității - Periam/Perjamosch.
- Ultima piatră deasupra cadrului este îndreptată spre **viitor** ca și simbol al legăturii cu patria, strămoșii morți, conaționali rămași și cetățenii de astăzi ai Periamului, cu respectul pentru o conviețuire prietenoasă dealungul multor ani.

Fundația (secolul al 18-lea)

În primele decenii ale colonizării trebuia creată o bază de trai, care să faciliteze oamenilor o viață normală de familie. Aceasta este baza, care este simbolizată cu acest **prim nivel** compus din patru blocuri.

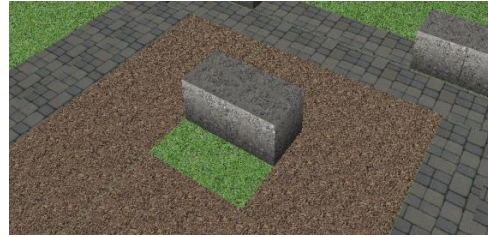
În primul rând oamenii aveau nevoie de un acoperiș deasupra capului, astfel ei au construit la început colibe cu pereții bătuți din lut, acoperite cu stuf. Ei aveau teren pentru grădină, au desecat mlaștinile și au cultivat câmpurile, în curte țineau animale. Pentru aceasta stă **primul element de construcție** al fundației.

În continuare, ei aveau nevoie de fântâni, pentru a avea apă potabilă curată și apă

pentru spălat. Au construit mori, ca să macine grânele pentru a avea pâine pentru

oameni și hrană pentru animale, de asemenea drumuri pentru o deplasare sigură, ceea ce completează **blocul al doilea**.

Comunitatea satului avea nevoie de o administrație, locații pentru asistența sanitară, se nasc copii, oameni mor, deci se amenajează un cimitir. Tote acestea se vor regăsi în al **treilea bloc de construcție**.

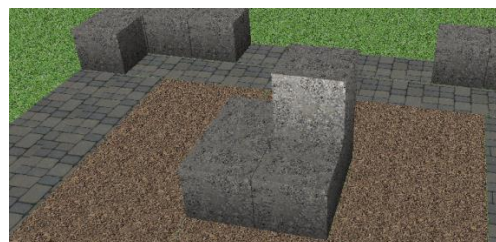
Religia și educația completează fundația cu **blocul al patrulea**. O casă de rugăciune din lemn a fost primul lăcaș de cult, urmat de o capelă pentru nevoile spirituale ale coloniștilor. Copiii trebuiau să învețe să scrie și să citească și aveau nevoie de o clădire a școlii.

Progresul (secolul al 19-lea)

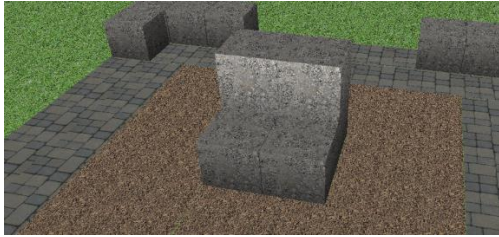
În ciuda dificultăților de început și a catastrofelor naturale (inundații, molieme- holera, malaria) din primele decenii, strămoșii noștri niciodată nu au renunțat. Casele distruse au fost reconstruite, familiile deveneau mai numeroase, chiar dacă rata de mortalitate la copii era foarte ridicată, iar viața economică în curând a devenit prosperă, nu în ultimă instanță și datorită faptului, că localitatea a fost mutată pe un teren mai înalt și mai sigur. Secolul al 19-lea este simbolizat prin **nivelul al doilea**.

Astfel, suprafețele agricole s-a întins până departe în împrejurimile locului, s-au achiziționat dispozitive și mașini agricole, pentru a putea gestiona muncile agricole. Pentru aceasta stă **primul bloc**.

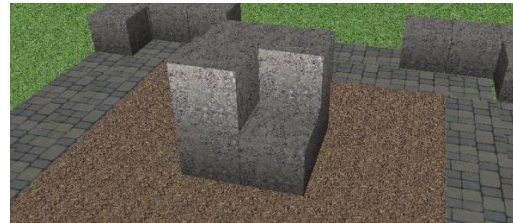

În afară de agricultură s-a înregistrat și o dezvoltare rapidă a meșteșugurilor. S-au făurit unelte, s-au construit caruri și roți,

butoaie pentru vin, pantofari, măcelari și croitori deserveau populația. Aceasta este **blocul al doilea**.

Nevoia de credință a oamenilor a determinat ridicarea lăcașelor de cult, s-a finalizat construcția bisericii, s-au construit școli și astfel s-a pus piatra de temelie pentru educație, ancorată în **blocul al treilea**.

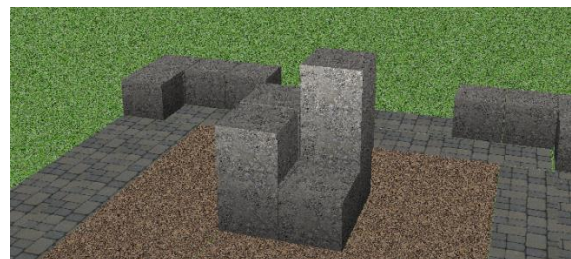

Locul gol în acest nivel este ales în mod conștient. Secolul al 19-lea, deși a însemnat un progres economic și cultural, a fost marcat însă și prin epidemiile de holeră, care în decursul deceniilor au făcut numeroase victime, au despărțit familii întregi sau chiar le-au eradicat. Această pierdere ni se aduce în fața ochilor prin **lipsa cubului de piatră**.

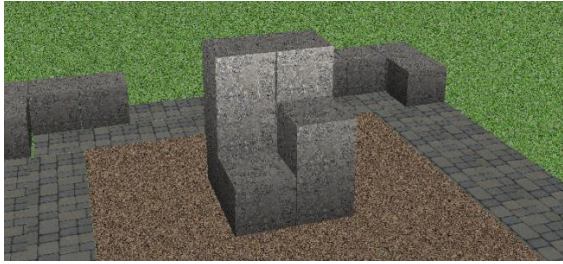
Declinul (secolul al 20-lea)

Secolul al 20-lea este ancorat în **nivelul al treilea**. Dezvoltarea comunei continuă fără întrerupere în primii ani din secolul 20. Dar Primul Război Mondial își aruncă umbra peste comună și populația ei. Bărbații tineri sunt recrutați în armată și trimiși pe front. Mulți au ajuns în prizonierat, au fost răniți sau au căzut pe câmpul de luptă. Banatul este împărțit. Cea mai mare parte revine României, a doua parte Serbiei, iar a treia și cea mai mică revine Ungariei. După război a început reconstrucția anevoioasă. Speranța în și voința pentru un viitor pașnic și fericit i-a marcat pe strămoșii noștri, iar oamenii se bucurau de o vreme fericită și plină de progres în anii 20 și 30 din secolul trecut. Aceste aspirații au fost nimicite de al Doilea Război Mondial.

Industria și-a făcut intrarea prin fabrica de pălării, au apărut tipografiile și edituri, s-au înființat vopsitorii de textile, pentru toate acestea stă **primul bloc**.

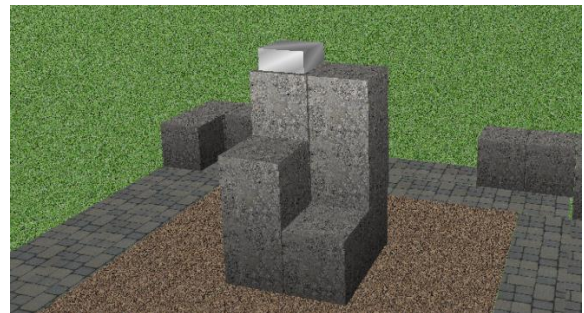
Educația, cultura și literatura au marcat și acest secol și sunt simbolizate prin **blocul al doilea**.

Locul gol din acest nivel este cu mult mai mare decât în secolul precedent. Cele două războaie mondiale și evenimentele politice din perioada postbelică au dus la moartea multor conaționali, la pierderea proprietății dobândite cu multe eforturi, datorită naționalizării, exproprierii, a refugierii și a deportării în Uniunea Sovietică și în Bărăgan. Această ruptură este simbolizată **prin lipsa a două blocuri**.

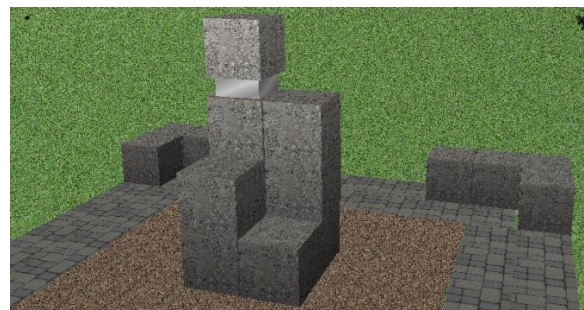
Sfârșitul secolului al 20-lea

Exodul populației germane. Pe cadru se așează un capac, o constricționare, dar și speranța de-a revedea patria pierdută, de-a îmbrățișa prieteni și oameni, de care în baza evenimentelor politice ai fost despărțit. Această speranță a devenit mai puternică prin revoluția din decembrie 1989 și căderea dictaturii comuniste în România.

Viitorul

Secolul 21. Este simbolizat prin **ultimul bloc de granit**. Noi periamoșenii deja de mic copil am învățat să ne purtăm cu respect față de ceilalți, să alegem cuvintele potrivite pentru o conviețuire pașnică, indiferent de naționalitate, religie sau rasă. Deci haideți să privim împreună într-un viitor pașnic.

Germanii din Periam vor întreține și în viitor relațiile de prietenie cu conaționali rămași acolo și cu populația de astăzi a satului nostru natal peste generații.

Aniversarea a 300 de ani 2024

Asociația germanilor (HOG) – Periam cu sediul în Germania, Anton Enderle, și conducerea comunei Periam sub primarul ing. Cornel Dumitraș, au hotărât să sărbătorească acest eveniment important împreună.

Data aniversării s-a stabilit în 3 octombrie 2023 și urmează a avea loc în 27-28 iulie 2024 în Periam.

Echipa:

Cornel Dumitraș, *primarul comunei Periam:*

Mihai Diaconu, *management Periam*

Sigrid Kuhn, *management Periam*

Anton Enderle, *prim președinte- HOG-Periam în Regensburg, Germania*

Walter Niklos, *membri în consiliu - HOG-Periam în Stuttgart, Germania*

director

manager

lector

organizator

concept

Activitățile:

2020 –

elaborarea conceptului

S-au luat în considerare mai multe idei.

Prima idee a fost un monument al conaționalului nostru și artistului Walter Andreas Kirchner, domiciliat în Pforzheim, Germania și Carrara, Italia. Această propunere a fost respinsă în urma discuțiilor între HOG și artist, mai ales din cauza siguranței.

O altă propunere ar fi fost plăci comemorative, în mai multe limbi, puse pe peretele exterior al bisericii din Altdorf. Acest concept se prezenta până la urmă a fi prea simplist, n-ar fi avut o valoare în plus pentru conaționalii rămași în patrie și pentru cei plecați, cu atât mai puțin pentru locuitorii de astăzi ai comunei Periam.

O altă idee a fost o simplă și mare piatră naturală (Findling =copil găsit, Un bolovan neregulat este o piatră foarte mare care se află împrăștiată în peisaj) . Acestea sunt foarte rar de achiziționat conform concepției. În plus, plăcile comemorative trebuiau atunci puse separat, ceea ce nu s-ar fi potrivit prea bine cu condițiile locale.

Până la urmă, Walter Niklos a prezentat un proiect, care se putea integra bine în peisaj și care în același timp simbolizează istoria de 300 de ani a colonizării prin populația germană a comunei Periam.

Ideea era și aceea, că trebuie să fie un loc, unde poți să rămâi, să te simți bine și unde în același timp atenția este atrasă de plăcile comemorative.

Monumentul în urma urmei are menirea să transmită istoria cuceririlor și loviturilor de soartă către generațiile următoare.

2021 – Propunerea s-a prezentat primăriei din Periam și conceptul s-a descris detaliat în Scrisoarea anuală a periamoșenilor.

Rezonanța din partea periamoșenilor a fost foarte pozitivă, ceea ce ne-a încurajat, să ne continuăm munca.

2022 – Walter Niklos a elaborat specificațiile pentru materialele necesare (granit) și împreună cu Mihai Diaconu a început căutarea la furnizorii potențiali. Pentru noi a fost important, ca piatra naturală să provină ori din regiunile de origine a șvabilor bănățeni sau din Banat sau regiunile învecinate. Până la urmă ne-am decis pentru o piatră naturală foarte frumoasă din Serbia. Importantă era și calitatea, să conțină incluziuni metalice puține, care în decursul deceniilor ar minimaliza potențialele decolorări. Materialul a fost comandat deja în decembrie. Cererea de aprobare a planului a fost depusă de primar la Timișoara și s-au solicitat și obținut aprobările necesare.

2023 - În luna martie pietrele naturale cu dimensiunile de 50x50x50 cm au fost livrate, iar în mai s-a furnizat și cadrul din oțel inoxidabil cu înscris de laser.

În luna iunie, monumentul a fost prezentat și comentat de Walter Niklos cu ajutorul unei machete la scara de 1:5 la Întâlnirea periamoșenilor în Rastatt. Tot acolo s-a relatat și despre stadiul și progresul lucrărilor, care urmau.

Octombrie 2023. Terenul, situat între biserica din Haulik și monumetul de celor căzuți în Primul Război Mondial este pregătit, se toarnă fundația pentru monument. Lucrările se efectuează cu grijă și în ritm susținut.

